

Юлія ЛАЗАРЕНКО,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ORCID 0000-0003-0337-8239

lazarenko.yuliia@kneu.edu.ua

Анастасія КОЛЕСНИК,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2 рік навчання,

освітня програма «Менеджмент бізнес-організацій»,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ORCID 0009-0004-7278-7647

stasiakolesnyk@gmail.com

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: конкурентоспроможність, бізнес-організація, воєнний стан, управління конкурентоспроможністю.

Анотація: розглянуто теоретичні підходи до забезпечення конкурентоспроможності сучасних бізнес-організацій, узагальнено фактори формування конкурентоспроможності українських підприємств в умовах воєнного стану, а також визначено особливості управління їх конкурентоспроможністю в умовах ринкових трансформацій.

Yuliia LAZARENKO,

Ph.D., Associate Professor,

Management Department,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

Anastasiia KOLESNYK,

Master's student, "Management of Business Organizations",

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

FACTORS DETERMINING COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN BUSINESS ORGANIZATIONS UNDER MARTIAL LAW

Keywords: competitiveness, business organization, martial law, competitiveness management.

Abstract: the theoretical approaches to ensuring the competitiveness of modern business organizations are considered, the factors of the formation of the competitiveness of ukrainian

enterprises under martial law are summarized, and the peculiarities of managing their competitiveness in the conditions of market transformations are determined.

В умовах сучасних викликів важливим завданням для бізнес-організацій різних масштабів і форм власності є управління їх конкурентоспроможністю на науковій основі, спрямоване на забезпечення стабільного довгострокового зростання. Актуальність цієї теми зростає через те, що конкуренція на ринках стала глобальною, а це вимагає від бізнес-організацій постійного оновлення і підвищення рівня конкурентоспроможності. Крім цього з'являються непередбачувані фактори і події, що роблять нагальною потребу в зміні та адаптації конкурентних стратегій. Усі ці фактори підкреслюють актуальність дослідження у сфері управління конкурентоспроможністю бізнес-організацій і вказують на необхідність розробки нових інструментів та підходів до забезпечення стабільного та довгострокового зростання українських підприємств у повоєнний час.

Питання дослідження сутності конкурентоспроможності важливе й актуальне як для економіки країни в цілому, так і для бізнес-організацій зокрема. Динамічні зміни на ринку вимагають перегляду традиційних уявлень про конкуренцію й конкурентоспроможність. У сучасних умовах світової економіки та відкритості ринків виникає потреба у нових дослідженнях складного явища конкурентоспроможності бізнес-організації. Розвиток теорії конкуренції включає не лише розширення її сучасного розуміння, але і вдосконалення традиційних підходів й створення передових концепційних ракурсів щодо джерел конкурентних переваг [1]. У порівнянні з теоретично орієнтованими дослідженнями конкуренції, проблема конкурентоспроможності має практичний характер.

Дослідження різних підходів до визначення сутності конкурентоспроможності бізнес-організації дозволяє виокремити певні фактори, які часто залишаються без належної уваги або досліджуються недостатньо в теоретичних концепціях [2]. Першим із них є фактор часу, який відображає тривалість переваги підприємства над конкурентами у відповідній сфері діяльності і передбачення змін в навколишньому середовищі, що можуть вплинути на ці переваги. Другим фактором є зміна значущості окремих параметрів у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, наприклад, в розрізі ресурсів, що використовуються підприємством. Третім аспектом є розгляд конкурентоспроможності, як динамічної характеристики бізнес-організації, враховуючи вектор її зростання у майбутньому. Четвертий фактор полягає в розумінні конкурентоспроможності, як результату управління діяльністю бізнес-організації в існуючому ринковому просторі, відображаючи здатність ефективно функціонувати в

бізнес-середовищі. Однак у сучасних умовах ця концепція має бути переглянута в контексті нових викликів для розвитку суб'єктів господарювання та здатності бізнес-організацій враховувати фактори ринкового оточення [3-4].

За умов воєнного стану ринкові умови, фактори забезпечення та підходи до формування конкурентоспроможності бізнес-організацій набули іншого змісту, порівняно з довоєнним періодом. На перший план у підтримці конкурентних позицій вийшли людський фактор (зокрема, лояльність працівників), гнучкість та адаптивність в умовах кризи, а також забезпеченість компаній сучасними технологіями. Одним з ключових факторів успіху бізнесу стало збереження персоналу та забезпечення гідних умов праці. Ще однією особливістю формування конкурентоспроможності українських підприємств в сучасних умовах є те, що на ринках праці, ресурсів й капіталу спостерігаються наразі суттєві трансформації [5]. Такі фактори, як невизначеність, турбулентність, постійні зміни кон'юнктури ринку та умов функціонування компаній значно ускладнюють дослідження зовнішнього середовища й конкурентного оточення. Варто зазначити, що в умовах повномасштабної війни попри значні втрати українські підприємці продовжують відновлювати діяльність бізнесу, актуалізують питання переміщення виробничих потужностей, використовують державне кредитування для підтримки рівня конкурентоспроможності. Так, під час війни були надані гранти підприємствам екологічного сектору в рамках програми EU4Environment, які підтримують «зелене» відновлення промисловості та релокацію підприємств в Україні. Крім того, Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (KEU) підтримує малий та середній бізнес, щоб допомогти цим суб'єктам стати більш конкурентоспроможними на внутрішньому та міжнародному ринках [6].

Український бізнес демонструє життєстійкість та адаптивність в умовах війни, однією з ознак якої можна вважати перехід від «режиму виживання», що спостерігався на початку війни, до довгострокового планування, у тому числі й у питаннях управління конкурентоспроможністю. Проте для досягнення поставлених корпоративних цілей український бізнес потребує забезпеченості ресурсами. Як свідчать результати досліджень, майже половина (49%) українських підприємств потребує збільшення обсягу фінансових інвестицій, оскільки це дає їхньому бізнесу змогу зростати та розширювати діяльність [6]. Одним із найважливіших напрямів за таких умов вважається державна підтримка, яка може надаватися у формі чіткого регулювання, фінансування та заохочення. Надійна ІТ-інфраструктура також має критичне значення, оскільки вона дозволяє бізнесу використовувати технології для підвищення продуктивності та

конкурентоспроможності. Крім того, українським бізнес-організаціям потрібен доступ до кваліфікованої та вмотивованої робочої сили, яка сприятиме його відновленню і зростанню в повоєнний період. Загалом, саме комбінація зазначених факторів необхідна українському бізнесу, щоб не лише вижити в умовах війни, що триває, але й в подальшому здобути конкурентні позиції на глобальному ринку.

Отже, проблема конкурентоспроможності є важливою з точки зору практичної діяльності бізнесу і її розуміння в контексті сучасних реалій вимагає нових досліджень і підходів. Зміна фокусу досліджень з галузей на бізнес-організації підкреслює значущість комплексного підходу до конкурентоспроможності, де унікальні переваги та управління ними стають центральними факторами. Фактори часу, зміни значимості параметрів, динамічний характер ринкових трансформацій є важливими аспектами, які варто враховувати в розумінні конкурентоспроможності. Дослідження конкурентоспроможності українських бізнес-організацій вимагає більш ґрунтовного підходу, оскільки сучасні умови потребують нових стратегій та концепцій управління, заснованих на унікальних ресурсах та динамічних змінах в ринковому середовищі. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану й розробці відповідних управлінських заходів, орієнтованих на економічний розвиток у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Швиданенко Г.О., Ревуцька Н.В. Формування бізнес-моделі підприємства: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2013. 423 с.
2. Загірняк Д.М., Данилко В.К., Іщенко С.В., Лига Д.Л. Стратегічна стійкість в умовах глобалізації економіки як антикризовий інструмент. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. Харків, 2020 (3). С. 102-105. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.3.102> (дата звернення: 12.08.2023).
3. Прахалад К., Рамасвами В. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами / пер. з англ. М. Сливоцького. Київ : В-во Олексія Капусти, 2015. 258 с.
4. Thompson A., Peteraf M., Gamble J. *Crafting & Executing Strategy: The Quest for Competitive Advantage: Concepts and Cases*. 2022. 520 p.
5. Омелячак, Г.В. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*, 2023 (184). С. 114-117. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-19> (дата звернення: 07.10.2023).

6. Всупереч обставинам: Як український бізнес процвітає під час війни. URL: <https://www1.payoneer.com/ua/resources/defying-the-odds-how-ukrainian-businesses-thrive-during-war/> (дата звернення: 07.10.2023).

Вікторія ЛІЩИНСЬКА,

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ORCID 0000-0001-6185-3953

lishchynska.viktoriiia@kneu.edu.ua

СТРАТЕГІЯ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: релокація бізнесу, стратегія бізнесу, стратегія релокації бізнесу, види релокації, мотиви релокації.

Анотація. У статті розглянуто особливості релокації українських компаній в умовах війни. Визначено основні мотиви та чинники, що впливають на прийняття управлінських рішень щодо вибору стратегії релокації бізнесу. Окреслено види стратегії релокації, переваги релокації бізнесу для компанії та її працівників в умовах війни. Описано результати реалізації урядової програми релокації підприємств з небезпечних територій в більш безпечні регіони України.

Victoria LISHCHYNSKA,

Ph.D., Associate Professor,

Management Department,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

BUSINESS RELOCATION STRATEGY DURING THE WAR

Keywords: business relocation, business strategy, business relocation strategy, types of business relocation, reasons for business relocation.

Abstract. The article describes the peculiarities of the relocation of Ukrainian companies in wartime conditions. The main motives and factors affecting management decision-making regarding the choice of business relocation strategy are determined. Types of relocation strategy, advantages of business relocation for the company and its employees in war conditions are outlined. The results of the implementation of the government program of relocation of enterprises from dangerous territories to safer regions of Ukraine are described.